

Ladislau Roth - o poveste de suferință și triumf

De George Schimmerling

Soarta i-a întors spatele tânărului Ladislau Roth destul de timpuriu, în august 1940, la puțin timp după ce împlinise 20 de ani. Plecase din Timișoara la Satu Mare la o banală nuntă în familie, care însă îi va marca restul vieții. Căci între timp, în cancelariile oficiale s-a impus Dictatul de la Viena, drumul de întoarcere le era blocat, iar familia Roth a ajuns la Oradea, unde Ladislau va deveni Laci, supus maghiar. La început familia a crezut că războiul îi va ocoli, dar apoi au înțeles cât de mult se înșelaseră. Căci în martie 1944, germanii au intrat în Ungaria. Războiul era deja pe sfârșite, dar tocmai atunci în ceasul al doisprezecelea, când orologiul ororilor bătea ultimele ticăiri, pentru familia Roth a început calvarul.

Autoritățile maghiare din Oradea acelor zile au socotit că niciodată nu e prea târziu ca să se descotorosească de evrei. Familia Roth au fost urcați în iunie 1944 într-unul din ultimele trenuri care au plecat spre Auschwitz. Soarta mamei sale a fost pecetluită chiar în ziua sosirii. A luat de mână un copil care-si pierduse părinții în acel tren al infernului, sperând că acest gest o va salva, dar germanii aveau nevoie de brațe de muncă, nu de asistenți sociali. Laci și tatăl său au avut noroc. La selecție au fost trimiși în partea dreaptă, aceea care-ți mai acordă o șansă. Al doilea noroc a fost încă și mai mare. Căci în lagărul de la Mauthausen, unde a ajuns după Auschwitz, cineva i-a descoperit talentul muzical. A fost apoi transferat în lagărul de muncă de la Melk, unde Lagerführerul, mare amator de muzică, înființase o orchestră. Laci cânta la acordeon, desi specialitatea lui era pianul. Orchestra evolua în fața ofițerilor, o dată pe săptămână, duminică. În afară de asta mai existau și concertele spontane, neplanificate. Ele se desfășurau lângă zidul din spate al lagărului, pe platou.

Repertoriul acestor concerte era alcătuit din doar două piese – un cântec din folclorul german - *Alle Vögel sind wieder da* - care în traducere înseamnă *Toate păsărelele s-au întors în cuib*, urmat de un vals de Strauss. Naziștii erau oameni civilizați. Nu ucideau în mod barbar ca ucrainenii. Ucideau frumos, pe muzică clasică. Fiecare deținut care încercase să evadeze și era prins, era întâmpinat triumfător, pe ritmul săltăreț al păsărelelor întoarse în cuib, și executat pe ritm de vals, cu acompaniament orchestral.

În aprilie 1945 a fost eliberat de americani. Tatăl și fiul s-au întors mai întâi la Budapesta, acolo unde credeau că vor găsi o parte a familiei. Ruda care le-a deschis ușa și a văzut două mogâldețe scheletice în zdrențe, nu i-a recunoscut: “Nu primesc cerșetori”, le-a spus întâi. Au continuat apoi la Oradea. Din casa care fusese a lor nu au mai găsit decât pereții. Și atunci se hotărăsc, el și tatăl său, să revină în singurul loc unde le-a fost bine, înainte de acea nuntă de piatră. La Timișoara. Tânărul de 26 de ani redevine un nume după ce fusese doar un număr. Aca de Barbu, directoarea Operei din Timișoara îl primește în ansamblul ei, ba chiar îl numește prim-dirijor. Dar atunci soarta îi întoarce spatele a doua oară. Doamna Aca de Barbu, protectoarea lui, e îndepărtată din cauză de “origine nesănătoasă”. Ladislau Roth depune actele pentru Israel și e concediat și el. În 1960 primește aprobarea. Se stabilește în Bat Yam, orașul de pe malul mării. De aici cariera lui va începe o ascensiune fulminantă. În Israel a dirijat un cor celebru de copii și operă. Mozart era preferatul lui. Dar și compozitorii ruși. Odată a dirijat un tenor tânăr, mexican de origine, angajat al Operei din Israel. L-a remarcat imediat pe băiatul acela. Peste câțiva ani avea să-l remarce o lume întreagă. Tânărul se numea Placido Domingo. A dirijat-o și pe Barbara Streisand, care atunci când interpretează *Avinu Malkenu*, te trec fiorii. A dirijat și Strauss încercând să uite de peretele din acel lagăr de concentrare. Apoi a plecat în Mexic pentru câțiva ani, la schimb cu Placido. Și în Africa de Sud. Dar cel mai mult îi place să dirijeze acasă, la Timișoara.

Ladislau Roth - Laci - așa cum îl numesc prietenii – va împlini pe 4 iulie 2022, 102 ani. Nu era programat să ajungă la această vârstă, dar poate a primit și acei ani care i-au fost luați mamei sale. În pofida tuturor nenorocirilor de care a avut parte, este un om optimist. Cei care au trecut prin noaptea iadului, știu cel mai bine să prețuiască fiecare dimineață. Cea mai mare victorie este familia. Nora Neta Garti, care îl vizitează periodic, este o actriță foarte apreciată în Israel și în lume. A interpretat rolul principal feminin din serialul *Fauda*. Nepotul Peter Roth i-a moștenit talentul muzical. Din păcate nu în muzică clasică, ci în rock. Astăzi un Elton John e mai

popular decât un Mozart - spune flăcăul de 102 de ani, și asta i-ar fi poate singura supărare.